

„FILOZOFIA” RISCULUI

THE RISK “PHILOSOPHY”

Prof.dr.ing, ec. Ioan ABRUDAN
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

După opinia mea, managementul riscului este un alt episod de formalizare a confruntării omului cu timpul, adică un mod al omului de aș imagina propria sa devenire. Poate cea mai primitivă definiție a riscului, ar fi deviația dintre prezumția de realizare a unui viitor posibil și materializarea sa efectivă. Această deviație este percepută ca risc atunci când generează consecințe negative pentru cel care face previziunea. Aș separa, în această materie, un risc individual și riscul social. În prima categorie, apreciez că s-ar încadra diferența dintre viziunea individuală a omului cu privire la propriul destin și materializarea acestei viziuni. Dar, ceea ce-și imaginează individul pentru viitor poate fi foarte diferit chiar de „standardul social” definit ca viziune colectivă asupra viitorului. Și, premise pentru acest fenomen sunt foarte multe. Undeva, Kant spunea că deși lumea este aceeași, ea este diferită pentru fiecare dintre noi datorită viziunii personale pe care ne-o formăm asupra ei. Dar, cum ne formăm viziunea asupra lumii? Fiecare are un set de „descriptori” ai lumii la care le acordă niveluri diferite de credibilitate sau, și mai general, de importanță. Dacă aceste niveluri de importanță ar rezulta dintr-un șir de prioritate în care ar fi poziționați descriptorii, prin succesiuni diferite s-ar marca, de fapt, viziuni diferite. Dintr-un simplu calcul combinatoric, ar rezulta că la 13 caracteristici care mijlocesc percepția noastră asupra lumii, s-ar putea naște mai mult de 6,2 miliarde de percepții diferite, iar la 14 caracteristici mai mult de 87 de miliarde adică, în primul caz, aproape cât populația planetei iar, în al doilea caz, cu mult mai mult decât aceasta. Cred, că acest calcul ar putea funcționa și ca o probă pentru afirmația lui Kant, despre care făceam anterior vorbire. Ca să nu mai

In my opinion, risk management is another episode of formalizing man's confrontation with time, that is, the way people imagine their own becoming. Perhaps the most primitive way of defining risk would be as the difference between the presumption of achieving a possible future and its actual materialization. This deviation is thought of as a risk when it generates negative consequences for the one who makes the prediction. I would separate, in this matter, the personal risk and the social risk. In the first category, I consider the difference between the individual vision on destiny and the materialization of this vision. But what man imagines as future may be very different from even the "social standards", defined as the collective vision of the future. And the prerequisites for this phenomenon are many. Somewhere, Kant said that although the world is the same, it is different for each of us because of the personal vision of each of us. But how do we shape our vision of the world? Each of us has a set of "descriptors" of the world to which we grant different levels of credibility or, more generally, of importance. If these levels of significance result from a series of priorities including the descriptors, the different sequences would mark, in fact, different visions. The result of a simple combinatorial calculation is that if we consider, for example, 13 features that mediate our perception of the world, more than 6.2 billion different perceptions could be created, and if we consider 14 such features, the result would be of more than 87 billion, that is, in the first case, almost the population on the planet, and in the latter case, much more than that. I believe that this calculation could serve as evidence for Kant's assertion, which we previously

vorbim de potențialul biologic de diferențiere al omului care pornește de la succesiunea celor 46 de cromozomi din genomul uman. Cu alte cuvinte, diversitatea condiției umane poate proveni atât din „hard” cât și din „soft” și fiecare dintre cele două surse sugerează imaginea infinitului. Sunt câteva concluzii de tras din această situație. Prima, este că „riscul individual” crește corelat cu entropia socială. A doua concluzie, este că diversitatea „face regula” în lume. A treia concluzie, trimite la complexitatea muncii manageriale care încearcă să genereze „numitori comuni” pentru grupuri de oameni. Cu siguranță, unul dintre acești numitori comuni este „cultura organizațională”.

Din perspectiva conturată până acum, ne dăm seama de dificultatea și complexitatea demersului numit astăzi „globalizare” care, în cele din urmă, înseamnă o convenție, un tipar care ar mijlocii comunicarea între oameni și ar consacra un set de reguli care să permită conviețuire și dialog între culturi și indivizi. Să remarcăm, în sensul subiectului nostru, că globalizarea ar reduce „riscul individual” prin construirea unui model oarecum standardizat la care omul și-ar putea asocia devenirea. Pericolele globalizării nu se găsesc, însă, în zona riscului ci în estomparea diversității cu reverberații în creativitate, competiție și, în ultimă instanță, în unicitatea fiecărui individ uman.

„Riscul social” semnifică, după părerea mea, deviația perspectivei asupra viitorului față de realitatea momentului în care ea ar trebui să se materializeze, cu efecte negative asupra grupului social care o construiește. Această perspectivă, de data aceasta, este o rezultantă socială și, deci, cu un coeficient de eroare mai redus. „Riscul social” este o construcție colectivă care pornește de la un „actor” ce a parcurs, deja, un proces de coagulare reunind o sumă de experiențe individuale. Perspectiva elaborată este cu atât mai aproape de adevăr cu cât numărul experiențelor individuale implicate este mai mare. În ultimă instanță, acesta este fundamentul deciziei colective din procesul managerial care, chiar are unul dintre obiectivele declarate, diminuarea riscului de eroare. Dar, cine garantează că perspectiva noastră despre viitor, construită pe baza experienței din trecut, va fi validată? Cum ar arăta viața unui om de 25 de ani dacă s-ar desfășura după scenariul conceput de acesta când avea 10 ani presupunând că în jurul lui toată colectivitatea ar fi de aceeași vârstă, adică nu ar exista un referențial? Și, până la urmă, asta facem mereu când concepem

referred to. Not to mention the biological potential of differentiation of man, beginning with the sequence of the 46 chromosomes in the human genome. In other words, the diversity of the human condition may come both from the "hard" and the "soft", each of these two sources suggesting the image of infinity. Several conclusions may be drawn from this situation. The first is that "individual risk" increases with social entropy. The second conclusion is that diversity "makes the rule" in this world. The third conclusion refers to the complexity of managerial work trying to create "common denominators" for the groups of people. One of these common denominators is, definitely, the "organizational culture".

From the perspective outlined so far, we realize the difficulty and complexity of what we define as "globalization", which, ultimately, means a convention, a pattern which mediates the communication among people and preserves a set of rules that allow the coexistence and the dialogue between cultures and individuals. We may note, as far as the purposes of our subject are concerned, that globalization reduces the "individual risk" by building a rather standardized model to which man could associate his becoming. The dangers of globalization are not represented by risk, however, but by diminishing diversity and its reverberations in creative diversity, competition and, ultimately, the uniqueness of each human individual.

"Social risk" means, in my view, the deviation of the outlook on the future as compared to the reality when it should materialize, with negative effects on the social group that builds it. This perspective is a social outcome and, therefore, has a lower coefficient of error. The "social risk" is a collective construction starting from an actor that has already come through a process of coagulation, bringing together the sum of individual experiences. The perspective developed is even closer to the truth as the number of individual experiments involved is higher. Ultimately, this is the foundation of the collective decision within the management process, which has as one of the declared objectives, reducing the risk of error. But who guarantees that our view of the future, built on past experience, will be validated? What would the life of a 25 years old man look like, if it had occurred according to the scenario developed by the time he was 10, assuming that the entire community around him would be of the same age, which means that there would be no referential? And eventually, this is what happens when we design strategies based on a

strategii pe baza unui trecut absolut irelevant. Care este riscul ca imaginea copilului de 10 ani, despre cum va arăta el la 25 de ani să fie falsă?

Cred, că despre o ruptură dintre trecut și viitor ne vorbește Nassim Taleb când ne sfătuiește să nu avem prea mare încredere în trecut pentru a ne contura viitorul. Deviația abruptă a viitorului de la ceea ce părea foarte probabil în trecut el a numit-o „lebedă neagră” făcând similitudine cu apariția unei „lebede negre” într-o populație de lebede albe, atunci când nimic din trecut sau prezent nu părea să conducă la un atare eveniment.

Pe de altă parte, dacă pornim de la premisa, susținută de toate filozofiile lumii, că schimbarea este singura constantă a lumii în care trăim, iar, pentru noi, trecutul este singurul timp pe care îl cunoaștem și considerând, ca și Aristotel, Părintele Augustin ș.a., că prezentul este doar linia de demarcație (fără dimensiune) dintre trecut și viitor, atunci s-ar putea să ne găsim în eroarea să credem că viitorul este un trecut „îmbogățit” prin acumulări cantitative. Dar, și așa, ni se spune, în altă parte, că „acumulările cantitative generează schimbări calitative”. Deci, judecățile noastre predictive vor fi, în mod obiectiv, viciate de această „gherilă” pe care o aduce schimbarea, în raport cu extrapolarea tendințelor trecutului în viitor. Schimbarea o purtăm cu noi și este în noi pentru că nu mai suntem astăzi ceea ce am fost în trecut și nu vom mai fi mâine ceea ce suntem astăzi. Acest lucru este foarte evident în condiția noastră biologică dar se întâmplă și în ipostaza spirituală a omului.

Să remarcăm, ajunși la problema schimbării, că lumea s-a divizat în două concepții asupra ritmului schimbării. Lumea asiatică vede schimbarea în sensul Kaizen, adică ca și o îmbunătățire continuă, în care evoluția este cu pași mici, atât de mici încât totul pare stabil și dă imaginea unui echilibru continuu sau a unei succesiuni de echilibre. Tot ce apare nou trebuie încadrat în ceea ce a fost, trebuie „să se potrivească”, să fie Feng – Shui. Viitorul vine pe nesimțite și percepția riscului este mai estompată. În lumea occidentală, schimbarea este de tip Kayro, adică abruptă, profundă și accelerată, cu implicații majore desfășurate în intervale de timp scurte. Aici, percepția riscului este mai pregnantă și mai dramatică. Oamenii construiesc cu febrilitate scenarii și trăiesc cu intensitate eșecul sau invalidarea lor de către realitate. Cum spunea Spengler, este o lume faustică, activă, care are senzația că poate transforma și modela totul în

completely irrelevant past. What is the risk that the image of a 10 years old, on how he/she will look at 25, is false?

I think Nassim Taleb speaks about a rupture between past and future when he recommends to not having too much confidence in the past to shape our future. He defined the abrupt deviation from what the future seemed very likely in the past the "black swan" comparing it to the apparition of a "black swan" in a population of white swans, where anything past or present did not seem to lead to such an event.

On the other hand, if we start from the premise, supported by all the philosophies of the world, that change is the only constant of our world and that, for us, the past is the only time that we know, and considering, as Aristotle, Father Augustine and others, that this is just the line (dimensionless) between past and future, we might believe that the future is just the past "enriched" by quantitative accumulations. But then, we are told elsewhere that "quantitative accumulation generates qualitative changes". Thus, our predictive judgments are, objectively, tainted by the "guerrilla" brought by change in relation to the extrapolation of past trends into the future. We carry change with us and it is in us because today we are not what we have been in the past and tomorrow we will not be what we are today. This is very evident in our biological condition but it also happens in the spiritual hypostasis of man.

Let us note, now that we have reached the issue of change that the world has divided in two visions as far as the rhythm of change is concerned. The Asian World sees change in the meaning of Kaizen, as a continuous improvement, as an evolution with small steps, so small that everything seems stable and balanced or as a continuous series of equilibriums. All that is new must be integrated in all that has already been, it must "fit", it must be Feng - Shui. The future comes quietly and risk perception is blurred. In the Western world, change is Kayro- type, which is steep, deep and rapid, with major implications in short periods of time. In this case, the perception of risk is more obvious and dramatic. People are feverishly constructing scenarios and they profoundly experience failure or their invalidation by the reality surrounding them. As Spengler said, it is a Faustian world, very active, experiencing the feeling that it can transform and shape everything in accordance with its vision. A different valorization and assignment of roles emerges in the relation "cause - effect". We belong to this world

concordanță cu viziunea ei. Apare o altă valorizare și alocare a rolurilor în relația „cauză – efect”. Noi aparținem acestei lumi și, probabil, de aceea, avem o mai mare apetență pentru problematica riscului. Și mai este ceva. Pentru a conștientiza riscul trebuie să ai ce să pierzi. Noi ne-am depărtat de natură și reîntoarcerea la grandoarea și ritmul maiestos al naturii o asociem unei pierderi. Ba chiar, câteodată, credem că am putea să schimbăm și să guvernăm însăși natura.

De pe această platformă, mi s-ar părea că riscul se desfășoară în două gradualități. În prima, cea mai ușoară, lucrurile s-ar putea desfășura în viitor, într-un scenariu nefavorabil, pe care ni l-am imaginat înainte. În a doua gradualitate, mai dificilă, situația s-ar putea să evolueze în viitor, după un scenariu pe care nici măcar nu ni l-am imaginat anterior. Amândouă tipurile de risc sunt posibile, acceptând și o altă premisă a existenței umane, poate convergentă cu premisa schimbării, că mereu ceea ce știm este mult mai puțin decât ceea ce nu știm. Și, aceasta, chiar în condițiile în care admitem acumularea fără precedent a cunoștințelor în ceea ce H. Bloom denumea „creierul global”, cunoștințe care, datorită mijloacelor actuale de comunicare, pot deveni accesibile creierelor individuale. S-ar putea, ca această acumulare de cunoștințe să, argumenteze teoria filozofului și poetului nostru, Lucian Blaga, privind conceptul de „minus cunoaștere” sau „cunoașterea luciferică”, adică acel gen de cunoaștere care te pune în situația de a conștientiza infinitul cunoașterii. Iar infinitatea cunoașterii înseamnă un infinit de căi pe care se pot desfășura fenomenele din jurul nostru cu un deprimant potențial de manifestare a riscului. Aceasta este dilema înțeleptului care „știe că nu știe” în contrast cu confortul omului simplu care „nu știe că nu știe”. Prin acest loc se găsea și laureatul premiului Nobel pentru economie din anul 1974, F. Hayek, care a adus problema limitelor cunoașterii în activitatea de planificare. Tot despre incertitudinile cunoașterii în sfera previziunii, ne vorbește N. Taleb, în cartea despre care am mai vorbit, cu titlul *Lebăda Neagră*. Astfel, ni se relatează despre calculul matematicianului M. Berry de a stabili pozițiile succesive ale unei bile de biliard pe masa de biliard. Dacă la primul impact, pornind de la forța impactului, coeficientul de frecare al mesei și greutatea bilei se poate prezice poziția bilei, la al 56-lea impact ar fi necesară cunoașterea inclusiv a influenței unui electron de la marginea universului. Ori, nici chiar „creierul global” a lui Bloom nu poate îngloba

and probably, therefore, we have greater sympathy for the issue of risk. And there is another thing. To become aware of the risk one must have something to lose. We departed from nature and the return to the grandeur and majestic rhythm of nature is nowadays associated with loss. We even sometimes think that we could change and govern the very nature.

Within this context, it seems that the risk presents to degrees. The first and the less difficult suggests that things could evolve in the future in an adverse scenario, which we have imagined before. In the second condition, a more difficult one, the situation might evolve in the future, according to a scenario that we had never imagined before. Both types of risk are possible, accepting a third premise of human existence, a premise that converges with the premise of change, i.e. what we know is always much less than what we do not know. And this happens even if we accept the unprecedented accumulation of knowledge, which H. Bloom called “the global brain”, knowledge that, within the current means of communication, is accessible to the individual brain. It could be that this accumulation of knowledge argues the theory of our philosopher and poet, Lucian Blaga, referring to the concept of “minus knowledge” or “Lucifer knowledge”, as the knowledge that makes you aware of infinite knowledge. And knowledge means infinite ways in which things can happen around us with a depressing risk potential. This is the dilemma of the sage who “knows that he doesn’t know” as opposed to the simple human comfort when one “does not know that he/she does not know”. This situation describes the Nobel Prize winner for economics in 1974, F. Hayek, who brought the issue of the limits of knowledge. N. Taleb also speaks in his book, the *Black Swan*, about the uncertainties of knowledge in the forecast area. Thus, they tell us about the calculation of the mathematician M. Berry, trying to establish the successive positions of a billiard ball on a pool table. If at the first impact, starting from the impact strength, the coefficient of friction of the table and the weight of the ball can predict the position of the ball, at the 56th impact it would be necessary to know the influence of an electron at the edge of the universe. Or, not even Bloom’s “global brain” can integrate as much information. Therefore, I appreciate that safety and absolute determinism is the appanage of a simple mind. Since controlling the risks is very different from ignoring them, and all the more different from carelessly throwing oneself in their arms, as the British billionaire

atâta informație. De aceea, apreciez că siguranța și determinismul absolut este apanajul omului simplu. Pentru că, este una să controlezi riscul, altceva este să-l ignori și cu totul altceva este să te arunci fără discernământ în brațele sale, cum spunea undeva miliardarul britanic Richard Branson. De fapt, și P. Drucker, susținea că unul dintre cele mai mari riscuri este să nu riști. Într-adevăr, să rămâi imobil de teama eșecului într-o lume care se mișcă, este un mare risc. Și, apoi, ce-ar însemna condiția de a nu risca?

Pe la 1500, Neagoe Basarab, înțeleptul voievod român, care se pretindea descendent din prestigioasa cultură bizantină, scria, poate primul manual de management românesc, îngrijorat de sfârșitul pe care-l simțea aproape și-l lăsa nepregătit pentru guvernare pe urmașul său, încă minor, Theodosie. În secțiunea „despre solii și războaie” el îl sfătuia pe Theodosie cum să instruiască un sol care trebuia trimis în misiune. Procesul era imaginat în două etape. În prima etapă se consumau două segmente. Mai întâi, trebuiau consultați boierii cu privire la conținutul misiunii. În al doilea segment, domnitorul sintetiza aceste consultări și pregătea solul conform propriei sale gândiri, natural influențată de consultările desfășurate. În etapa a 2-a, solul era instruit să implore grația divină pentru ca soluțiile conturate pentru misiune în etapa anterioară, să se poată desfășura conform prevederilor. Cu alte cuvinte, domnitorul separa două epoci pentru desfășurarea misiunii. Într-una domina certitudinea pentru că se referea la evenimente deja petrecute. Din această epocă proveneau soluțiile formulate de experiență. A doua etapă, cu desfășurare în viitor, era deasupra oricărui control și trebuia solicitată asistența divină pentru ca traiectoria imaginată pentru misiune să se materializeze. Aici se localiza riscul. Poate că această poziție a lui Neagoe Basarab nu surprinde pentru că provenea de la un promotor al filozofiei creștine ortodoxe. Peste, aproape 450 de ani, laureatul premiului Nobel pentru fizică, W. Heisenberg, afirma într-o formulare potrivită și problematicii limitelor cunoașterii: „prima înghițitură din paharul științelor te face ateu, însă pe fundul paharului te așteaptă Dumnezeu”.

Până la urmă, existența riscului derivă din dilema controlului: oamenii controlează evoluția lumii sau lumea controlează evoluția oamenilor? De mult timp, adaptarea omului la lumea în care trăiește a fost declarată soluția supraviețuirii sale. Și această idee este promovată, în mod paradoxal, atât de evoluționistul

Richard Branson said. In fact, P. Drucker also claimed that one of the greatest risks is not to risk. Indeed, to remain inert, in a world that is constantly moving, for fear of failure, is a big risk. And then, what would be the meaning of not taking any risks?

By 1500, Neagoe Basarab the wise Romanian vaivode, who claimed to be a successor of the prestigious Byzantine culture, wrote maybe the first Romanian management textbook, worried about his end that he felt close and leaving his minor successor Theodosius unprepared to govern. In the section “on ambassadors and wars” he teaches Theodosius how to train an ambassador for mission. The process was pictured in two stages. The first stage had two segments. First, the boyars were to be consulted on the content of the mission. In the second segment, the Prince had to synthesize these consultations and to prepare the ambassador according to his own thinking, which was naturally influenced by the consultations held. Within the 2nd stage, the ambassador was instructed to beg for divine grace so that the solutions regarding the missions, outlined in the previous stage, may take place as prescribed. In other words, the prince separated two different concepts of deployment of the mission. One was dominated by certainty, since it referred to events that already happened. This concept was the source of solutions coming out of experience. The second stage, with progress in the future, was above all control and divine assistance had to be asked for so that the imagined trajectory of the mission may materialize. The risk may be located at this very point. Maybe Neagoe’s position is not surprising because it comes from a promoter of the Orthodox Christian philosophy. Over nearly 450 years, the Nobel Prize winner in Physics, W. Heisenberg, said in a formulation suitable to the problems and limits of knowledge that: “the first mouthful from the glass of science makes you an atheist, but God is waiting at the bottom of the glass”.

Eventually, risk derives from the dilemma of control: do people control the world or is the very progress that controls the human evolution? A long ago, they declared the man’s adaptation to the world as the solution to his survival. And this idea is promoted, paradoxically, both by the evolutionary Darwin and the biblical Ecclesiastes. We could also accept the idea of a reflexivity mechanism, as propagated by G. Soros, which is an effect of bearing the consequences of actions by the initiators of actions themselves. It is the

Darwin cât și de biblicul Ecleziast. Poate fi acceptat și un mecanism de reflexivitate, cum propaga G. Soros, adică un efect de suportare a consecințelor acțiunilor, de către chiar inițiatorii acțiunilor. Acesta este fundamentul ideologiei durabilității, dar eu cred că esența este în altă parte. Se întâmplă, însă, de multe ori, așa cum spunea E. Papu într-un alt context, „ca un plus de aparență să acopere un minus de esență”.

Promovarea „gestiunii riscurilor” s-a sincronizat cu alte teorii care i-au furnizat metodologie sau argumente. Din zona managementului am putea nominaliza managementul strategic, managementul schimbării, teoria deciziilor și, deasupra tuturor, managementul resursei umane, adică resursa care, datorită subiectivismului său, a dat contur chiar conceptului de risc. Alte domenii adiacente sunt calculul probabilităților, statistica și, nu la urmă, teoria haosului.

Că riscul este o prezență permanentă în viața noastră, inclusiv în tehnologia înaltă, ne-o demonstrează recentul eveniment de la centrul european de cercetări nucleare (CERN) de la granița dintre Franța și Elveția unde, cercetările privind reconstituirea genezei planetei, au fost perturbate de miezurile de pâine scăpate de o pasăre în instalația de răcire a celui mai perfecționat și scump echipament construit vreodată de om (!?). Riscul îl regăsim în criza economică actuală iar, P. Drucker, ne spune, într-una din scrierile sale, că „în limba arabă cuvântul risc înseamnă a-ți câștiga pâinea zilnică”. Criza economică actuală poate fi o „lebedă neagră”, conform terminologiei lui N. Taleb și, pentru o lume dezordonată sau doar suprapopulată în raport cu resursele, chiar și supraviețuirea comportă un risc. Și, exemple sunt destule.

Problematika riscului în conotație managerială „a explodat” doar de câțiva ani devenind una dintre temele preocupante din activitatea economică. Trebuie recunoscut că subiectul își merită interesul și, poate, surprinzătoare este doar întârzierea cu care oamenii au conștientizat importanța lui. Să acceptăm, că seria evenimentelor neplăcute care au animat, și încă animă, viața economică actuală s-a constituit în factor favorizant pentru această situație. Ne-am putea pune, însă, și întrebarea, conform teoriei cunoașterii, dacă omenirea a ajuns doar acum la acel nivel al cunoașterii care o avertizează despre orizontul infinit al posibilităților, sau, poate, pur și simplu, de abia acum am trecut de pragul „primelor înghițituri din paharul științei” cum ne spunea mai devreme, W. Heisenberg (!?).

foundation of the ideology of sustainability, but as far as I am concerned, the essence lies somewhere else. It may happen, yet not very often, as E. Papu said in another context that "a plus of appearance covers a minus of essence”.

Promoting the "risk management" has synchronized with other theories that have provided the necessary methodology and arguments. From the management area we could nominate strategic management, change management, decision theory and, above all, human resource management, that is the main resource which, because of its subjectivity, gave shape even to the concept of risk. Other adjacent areas are calculated probability, statistics and, not least, the chaos theory.

That risk is a permanent presence in our lives, including within high technology, is demonstrated by a recent event at the European Center for Nuclear Research (CERN), on the border between France and Switzerland, where the research on the re-enactment of the genesis of our planet, has been disturbed by the crumbs of bread a bird got rid of in the cooling plant of the most refined and expensive equipment ever built by man (!?). Risk is found in the current economic crisis and, P. Drucker, says in one of his writings, that "in Arabic the word risk means to earn the daily bread”. The current economic crisis may be a "black swan", according to N. Taleb's terminology and, in a random or just overcrowded world, compared to its resources, survival itself involves a risk. The examples are quite many.

The issue of risk and its management connotation "exploded" just for a few years, becoming one of the themes of concern in the economic activity. It must be acknowledged though that the subject deserves all the interest and perhaps it is surprising the delay with which people have realized its importance. We must agree on the fact that the unpleasant series of events that have animated, and still animate the current economic life represent a contributing factor to this situation. We could, however, ask ourselves the question, according to the theory of knowledge, whether we have just reached that level of knowledge which warns us about an infinite horizon of possibilities, or perhaps we have just passed over the threshold of the "first mouthful from the glass of science" as it was earlier outlined by W. Heisenberg (!?).